

Деякі зауваження щодо топонімів відантропонімного походження (типологічний аспект)

Статтю присвячено аналізу топонімів відантропонімного походження в ономастичній сфері різних країн, у тому числі слов'янських. Аргументується типологічний ізоморфізм їхніх трансформаційних шляхів. Відмінності зумовлені не лише специфічним характером та шляхами розвитку розглянутих мов, не лише різними географічними та історичними умовами їх існування, а й особливостями ономастичного менталітету та традицій народів, які творили ці назви.

Ключові слова: типологія, топонім, ойконім, антропонім, топонім, номінація, ономастичний менталітет.

The article is devoted to the analysis of toponyms which derived from personal and family names in various languages. The typological isomorphism of their transformational history has been confirmed. Their differences are determined not only by specific conditions of existence and development of corresponding languages but are also influenced by peculiarities of onomastic mentality and traditions of people who create these names.

Key words: typology, toponym, oikonym, anthroponym, nomination, onomastic mentality.

Як відомо, ойконіми відантропонімного походження найчисельніші за своїм складом в багатьох мовах і з'явилися внаслідок загального суспільного розвитку, соціальної диференціації населення та інших причин. При аналізі першовитоків найменувань виходять з думки, що в топонімії переважають назви, започатковані від прізвищ або особових імен засновників поселень, першопоселенців, власників населених пунктів.

Відантропонімний підхід до тлумачення ойконімів, надзвичайно корисний і плідний, дає вірну етимологію величезної кількості географічних назв. Проте співвідношення відантропонімних твірних основ у топонімії різних регіонів і різних мов вражає. Близько 20,43% від усіх назв населених пунктів Правобережної України містять християнські імена [12, 13]. У Південно-Західному Поділлі кількість відантропонімних назв населених пунктів становить майже 40% від загальної кількості ойконімів досліджуваного регіону [16, 12]. В топонімії деяких регіонів Росії відантропонімні основи сягають майже 70%, тоді як інші твірні основи (гідронімні, флористичні, фауністичні, на позначення професій людей тощо) становлять від 2% до 5% (див, наприклад, [11, 91]). Водночас А. К. Матвеев наводить зовсім інші цифри для інших регіонів. За його підрахунками, в Західному Сибіру, в Північному Казахстані відантропонімні назви складають 24%, а флористичні і фауністичні назви – 21%, назви за географічними особливостями топооб'єктів – 43%; в Карелії відантропонімні назви складають 22%, флористичні і фауністичні назви – 18%, а назви за географічними особливостями топооб'єктів – 34% [9, 15]. В ойконімії Молдови відантропонімні назви становлять 43 %, гідронімні – 4,8%, оронімні – 9,6%, флористичні – 5,4 %, фауністичні – 2,2%, а на позначення людей – 0,4% [7, 42]. Приблизно 50% усіх ойконімів США походять від антропонімів [2, 132]. Діапазон питомої ваги відантропонімних топонімів за даними, отриманими різними дослідниками на різному за обсягом і мовною приналежністю матеріалі, вельми різний: від 70% до 0,4 %, і це свідчить, що зазначене питання потребує подальшого різнобічного вивчення.

Ці факти можна також значно скорегувати, якщо зрозуміти, що вони включають різні структурно-словотворчі групи топонімів. Якщо ж проаналізувати лише топоніми, утворені шляхом топонімізації чистих антропонімів, – особових імен, прізвищ або прізвицьк, – то картина буде зовсім іншою.

Ойконімізація антропонімів виключно трансформаційним, конверсійним шляхом, без залучення інших топонімотворчих засобів, трапляється не дуже часто. Наприклад, у Гомельській області (Білорусь), за спостереженнями Е. К. Бірилло, ойконіми, утворені „семантичним шляхом”, які „не мають спеціальної ойконімічної афіксації”, лише „зрідка” сягають антропонімів [4, 7].

Антропонімний підхід до аналізу ойконімів має і свою негативну сторону: дослідники намагаються перш за все дати відантропонімну етимологію назв, що розглядаються, і лише потім з великою неохотою й дуже сором’язливо звертаються до інших інтерпретацій. Цей підхід отримує і методологічну підтримку. На думку деяких топонімістів, з того факту, що поселення створюються людьми і для людей, впливає, що саме антропологічний чинник повинен братися до уваги в першу чергу, навіть коли основа ойконіма називає інші, дуже близькі й відомі носіям мови поняття чи реалії.

Розглянемо в цьому ракурсі назви населених пунктів з прозорим походженням, зокрема ойконіми, які збігаються за формою з апелятивами на позначення професій, родів занять. Ойконіми такої групи існують в українській, російській, білоруській, а подекуди в інших мовах. Ці назви здебільшого мають форму множини. О. М. Селіщев, аналізуючи назви російських сіл за „промисловими ремеслами”, наголошує, що їх небагато і пояснює це тим, що „замкненість феодального села з його укладом натурального господарства, домашнє виробництво, яке обслуговувало потреби селянського побуту, не давало можливості розвитку і відокремленню ремесел на селі”, і хоч „в деяких місцевостях населення, при нестачі орної землі, займалось частково промислами і торгівлею”, знайдено „слабкі сліди в топоніміі”: *Кузнецы, Котельники, Гончары, Красильники, Дехтяри, Бочарники* [15, 55].

Зазначмо, що в різних регіонах Росії існують різні ойконіми на позначення „особливостей господарської діяльності

населення” типу *Бортники, Истобники, Сытники* [13, 6]. В ойконімії Білорусі виділяється група ойконімів – „назв колективу людей за спільним заняттям”, на зразок *Агароднікі, Жалезнікі, Кавалі* [4, 17].

Український топонімний матеріал не дозволяє погодитися з тезою, що назви, які корелюють з лексемами, що позначають професії, залишили лише „слабкі сліди в топонімії”. Ці назви досить репрезентативні в українському ойконіміконі, пор. *Бондарі* (Жт, Од, Рв, Чрк, Пл – 2 назви, См – 2 назви); *Бортники* (Вн, ІФ, Кв, Лв), *Бровари* (Кв), *Броварі* (Тр, Хм), *Бурлаки* (Пл), *Гончарі* (Зп, Лг – 2 назви, Пл), *Дігтярі* (См, Чрг), *Дуджарі* (Кв), *Кобзарі* (Днц, См), *Косарі* (Чрк), *Кухарі* (Вл, Кв), *Кухарка* (Чрг), *Ковалі* (8 назв у 5 областях), *Кравці* (Днп), *Кузнеці* (Днц), *Конюхи* (Вл, Тр), *Мельники* (12 назв у 7 областях), *Мірошники* (Пл, Хрк), *Пасічники* (Пл), *Пекарі* (См, Чрк); *Рибалки* (Днп, Пд), *Рудокопи* (Жт), *Свинарі* (Хрк), *Сировари* (Тр), *Скрипалі* (См), *Смолярі* (Вл), *Токарі* (Пл, См – 2 назви), *Чабан* (Жт), *Чабани* (Кв, Хм), *Чумаки* (Днп – 4 назви, Днц – 2 назви, Пл) та ін. [19].

Безперечно, принаймні певна частина таких ойконімів походить безпосередньо від відповідних апелятивів та утворена лексико-семантичним способом. Назва х. Мельник (Хм) походить від апелятива *мельник* „власник млина” або „той, хто працює в млині”; „мірошник” [17, 310]. Найменування поселення *Бондарі* (См) відображало специфіку народного промислу (від *бондар*) [3, 39]. Назва хутору *Гончари* (Хм), ймовірно, вказувала на заняття мешканців [17, 37]. Назви сіл *Бортники* (Вн, ІФ, Кв, Лв), *Бортничі* (Кв) походять від слів *бортники, бортничі* – категорія селян, відомих з часів Київської Русі, які збирали мед диких бджіл в бортах (дуплах дерев) і сплачували данину медом [21, 57]. Назва м. *Бровари* (Кв), походить, очевидно, від слова *бровар* [21, 59]. Поселення *Броварі* (Хм) виникло на місці броварні, і його назва пов’язана із лексемою *бровар* „пивовар” [17, 79]. Назва смт.

Дігтярі (Чрг) походить від *дiхтяр, дiхтярі* „робітники, які займаються виготовленням дьогтю”: у населеному пункті здавна був розвинений цей промисел [21, 117]. Назва с. *Чабани* (Хм) мотивована апелятивом *чабани*: поселення виникло біля стійбища чабанів [17, 490]. Назву с. *Сурмачі* (нині Сурмачівка) (См) можна кваліфікувати як пов’язану з назвами осіб за родом їх діяльності. Цей населений пункт складався колись з кількох будинків, де проживали мисливці і музиканти, звідки й назва [3, 58]. До списку назв, пов’язаних із різновидами професій, можна додати такі ойконіми Ровенщини, як *Воскодави* (тип: *Воскобійник, Пивовар*), *Гірники* (*гірник* „працівник кам’яних кар’єрів”), *Колесники* (*колісник* „колісний майстер”), *Стадники* (*стадник* „пастух коней, рогатої худоби”) [4, 114, 116, 123].

В ойконімії Молдови також існує певний шар назв поселень, пов’язаних з позначенням ремесел їх мешканців, пор. *Грыдинарь* (молд. *грыдинар* „садівник”, „городник”); *Дубэсарь* (*дубэсар* „човняр”); *Кэрбунарь* (*кэрбунар* „вугляр”); *Оларь* (*олар* „гончар”); *Пэскарь* (*пэскарь* „рибалка”) *Ротарь* (*ротар* „колісник”); *Рэкарь* („той, хто ловить раки”; „той, хто продає раки”); *Собарь* (*собар* „пічник”). До цієї ж групи за семантикою основ належать назви поселень *Волонтирь* (*волонтир* „доброволець”); *Вэнэторь* (*вэнэтор* „стрілець”); *Кэлэраиш* (*кэлэраиш* „кавалерист”), *Липкань* (*липкан* „популярний”); *Семень* (*сеймен* „найманий солдат-піхотинець”) [7, 46 – 47].

Проте топонімний антропоцентризм не дозволяє вченим рішуче і неоднозначно констатувати цей факт. Обов’язковим „науково-гарним тоном” вважається при етимологічній інтерпретації таких назв альтернативна відантропонімна етимологічна версія. Наведемо кілька конкретних ілюстративних тлумачень таких назв. „Не маємо цілковитої впевненості щодо походження назв зразок *Житники, Ключники, Пекарі*, оскільки вони етимологічно пов’язані як із професіоналізмами, так і зі співзвучними з ними антропонімами” [6, 10]. Розглядаючи

аналогічні ойконіми *Бондарі, Лісовики, Рудники*, інший автор допускає „подвійну мотивацію цих ойконімів”, не проводить „між ними чіткої межі”, оскільки не може бути цілком впевненим, „що їх основи мотивовані службовими назвами, а не співзвучними з ними особовими іменами” [5, 54 – 55]. В. В. Котович не проводить „чіткої межі” між „службовими назвами чи співзвучними з ними особовими іменуваннями” і допускає „подвійну мотивацію базових ойконімів”, таких, як *Бортники, Мельники, Psary, Skomrochy, Czaszniki* [8, 8].

На нашу думку, при з’ясуванні першовитоків топонімних назв треба обов’язково знайти першу писемну згадку про село і починати етимологічне тлумачення з корелюючих апелятивів, а не обов’язково відшукувати відповідні антропоніми, які часто-густо до конкретного акту номінації не мають жодного відношення.

Зазначмо, що в широкому ономастичному вимірі всі вони, кінець кінцем, пов’язані з діяльністю народу – творця усіх цих назв, які являють собою безцінні історичні пам’ятки, зберігають унікальну інформацію про діяльність носіїв національної мови. Не переконливе пояснення широкої вживаності ойконімолексеми *Ковалі* тим, що такі назви можуть бути мотивовані „відпрізвиськовим антропонімом” *Коваль* (*коваль* 1) „коваль”; 2) „слюсар”; 3) „назва батька новонародженого”; 4) „назва вола, який погано йде”), або тим, що „*Коваль* – поширене українське прізвище” [22, 157]. Здається, що мотивація тут позаантропонімна і пояснюється професійним статусом ковалів. Це була вкрай важлива для селян професія, а існування в селі ковалів могло бути його важливою диференційною ознакою. Апелятивне позначення цієї професії з часом онімізувалось і перейшло в ономастикон як ойконім.

Виникає також, серед інших, питання, чому назви саме цих, а не інших професій залучені до української ономастичної сфери? Цілком зрозуміла онімізація таких професій, як *коваль* або *мельник, конюх* чи *пекар*. Зрозуміле використання

такої суто української промислової спеціалізації, як *чумаки*, *бурлаки*, або такої колоритної професії, як *кобзар*. Проте чим викликана селективність інших, так би мовити, виробничих термінів, і чому ойконімія залишила поза своєю увагою численні інші позначення професій? Це питання до наступної генерації українських топонімів.

На підтримку тези про можливість прямого зіставлення лексем на позначення професій і похідних від них ойконімів виступає і типологічний момент – наявність аналогічних номінаційних процесів в ойконімії інших мов, інших країн, передусім в ойконімії США. Американська ойконімія також інколи використовує цей номінаційний принцип, проте спорадично, спонтанно, в силу якихось оказіональних причин, а не як цілеспрямовану, послідовну номінаційну акцію. Ойконім *Farmers* (TX) виник унаслідок активної виробничої діяльності фермерів [31, 374], пор. ще *Farmer* (SD) [26, 317]. Ойконім *Ranger* (TX) (амер. *ranger* „лісничий”, „об’їждчик”) також пов’язаний з певною професією [31, 399]. Назва н.п. *Riders* (ND) (від *rider* „вершник”, „наїзник”) мотивована тим, що тут було багато ковбоїв; залізнична станція поблизу носила назву *Ranger* (яка також семантично пов’язана з вершниками) [26, 267], пор. також назву міста *Cowboy* (TX) [26, 337]. Назва н.п. *Dock* (WV) нагадує про доктора (*doctor Hampton*), одного з перших його мешканців [26, 139]. Ойконім *Secretary* (MD) відбиває своєю внутрішньою формою високу посаду секретаря уряду штату, яку займав житель цього міста [29, 109]. Населені пункти *Pioneer* (TX, AZ), канад. *Pioneer* (Alta) отримали назви на честь своїх перших поселенців [31, 374]. Пор. також канад. *Veteran* (Alta) та семантично прозорі ойконіми – канад. *Admiral* (Sask), *Chaplain* (Sask) (від англ. *chaplain* „капелан (військовий священник)”) і подібні. Ойконіми типу *Soldier* (KY) асоціюються або з армією взагалі, або з якимось конкретним солдатом [31, 452]. Наприклад, назва н.п. *Soldier* (IA) мотивована тим,

що на березі річки поховали невідомого солдата [26, 111]; назва н.п. *Soldier* (KS) мотивована тим, що саме тут солдати конфіскували значну партію незаконного віскі і вилили її в річку [26, 18]. Ойконім *Soldier* (KY) походить від клички собаки: в роті солдат, які деякий час перебували поряд з селом, був собака, якого звали *Soldier*. Мешканці так і назвали своє до тієї пори безіменне село [26, 134]. У семантично єдиному топонімному ряду розташовані канадські ойконіми *Monarch* (Alta), *Prince* (Sask), *Princess* (Alta), *Peers* (Alta) (від англ. *peer* „пер”, „лорд”), *Pope* (Man) (англ. *pope* „римський папа”), *Sultan* (Ont), які не відбивають реалій життя, а мотивовані зовсім іншими ойконімотворчими імпульсами. Назви такого роду представлені і в європейській топонімії, як, наприклад, у Франції – *Charbonnier*, *Charbonnières* (від фр. *charbonnier* „вугляр”) [27, 174].

Знаходячись у полоні антропонімної концепції, деякі дослідники етимології топонімів передусім шукають антропонімічні відповідники. Найменування поселення *Водники* пояснюють, серед інших антропонімічних мотивів, „родовою назвою водники” і посилаються, зокрема, на наявність сучасного українського прізвища *Водник* у Канаді [23, 198]. Ойконім *Глинки* (ІФ) розглядають як „генетично плюральне родове найменування” від прізвиська *Глинка*, а на підкріплення тези про „потенційність відантропонімного утворення” додають „сучасне прізвище в Канаді” – *Глинка* [23, 198]. Чи не доцільніше було б не звертатись до заокеанських аналогів, які навряд чи мають якесь відношення до назв, що аналізуються, а розглянути питомі українські ойконімічні ряди, наприклад, *Глинка* (Днц, Кв), *Глинки* (ІФ, Рв), *Глиняне* (Крв, См), *Глиняний* (Зк) тощо та семантично близькі ряди топонімів *Каменка* (Кв), *Камені* (Жт), *Камінь* (5 назв); *Пісок* (Лв – 2 назви), *Піски* (24 назви), *Піщана* (3 назви), *Піщане* (20 назв) тощо? Пор. ще етимологізацію назви поселення *Глинки* (Хм), в основі якої – апелятив *глинка* зі значенням „біла глина, що

використовується для виготовлення фарфорових та фаянсових виробів, а також у паперовій, текстильній та інших галузях промисловості” [17, 131].

Не обов’язково шукати прізвищні чи прізвискові аналоги при тлумаченні ойконімів, які своєю внутрішньою формою пов’язані, наприклад, з позначенням соціального статусу мешканців. Чому не дійти думки про просту онімізацію відповідних апелятивних позначень? Пор. *Батраки* – 3 назви (у 1987 р. ці назви відсутні) [18, 698; 19]; *Бідняки* (у 1987 р. ця назва відсутня) [18, 701; 19]; а також *Холопи* (*холоп* „раб”, „слуга”, „батрак”) (нова назва *Прислuch* введена адміністративно зі стилістичних міркувань) [14, 124]. Деякі апелятиви, від яких утворились назви поселень, мають яскравий характерологічний характер, пор. американський ойконім *Hustler* (WI) від *hustler* *амер. розм.*: 1) „енергійна людина”; 2) „безцеремонна людина”; 3) „кишеньковий злодій, що орудує в натовпі” [29, 255].

Не поодинокі топоніми, пов’язані з самою людиною, її соціальним або родинним статусом, віком, назвами спорідненості тощо. Вони корелюють з апелятивними лексемами і не мають жодного стосунку до антропонімів. З семантики твірної основи топоніма випливає, що це пряма онімізація відповідних термінів. Пор. укр. *Старики* (*старик* „старий чоловік”) [14, 123]. В основі назви х. *Баби* (Хм), можливо, лежить апелятив *баба* з посесивним значенням [17, 50]. Посесивна назва х. *Матушки* (Хм) походить від апелятива *матушка* „попада”, „ігуменя”, „начальниця в монастирі” [17, 306].

Пор. американський ойконім *Family* (MT) < англ. „родина” [26, 200]; село *Bachelor* (TX) (від англ. *bachelor* „холостяк”, „неодружений”) заснували два брати-холостяки [26, 333]. Пор. ще поселення *Brothers* (OR): тут оселились брати – кровні родичі [Blevins: 285]; *Maidens* (VA) „дівчата” [28, 239]. Назва міста *Adelphi* (MD) походить від грецького апелятива *adelphias* „брат” [24, 301]. Гірська назва *The Brothers*

(WA) була дана на честь двох реальних братів [31, 62]. Долина *Brothers Valley* (PA) отримала назву від поселення німецької релігійної секти, відомої як *The Bretheren*. Проте в цих випадках, знову ж таки, потрібна етимологічна обережність: прозора внутрішня форма часто стає пасткою для дослідника. Назва річки *Старик* означає „старе русло річки” і являє собою апелятив *старик* у функції гідроніма [21, 335]. Назва української річки *Бабуся* аж ніяк не пов’язана з антропологічним позначенням. Цей гідронім – переосмислення і походить від складного тюркського утворення **Bab(a)* „потік”, „ручай” + компонент від *özön „долина”, „рукав річки”, казах. *özön „річка” [21, 30]. Назва річки *Баба*, очевидно, від укр. діал. *баба* „трясовина”, „грузьке місце”; назва іншої річки *Баба* походить від тюрк. **Bab(a)* „потік”, „ручай” [21, 30]. Гідронім *Мама* в Східному Сибіру походить від евенкійськ. *мома*: *мо* „дерево”, *-ма* – суфікс, тобто все слово означає „дерев’яний”, „лісистий”, а власна назва *Мама* – видозмінене *Мома* „лісиста місцевість”, „річка в лісі” [10, 52].

Інколи топоніми мають метафоричний генезис (не антропонімний!), пор. назви гір *The Three Sisters* (CA, OR) [31, 446], назви островів *The Sisters* (KY), назви річок *The Sister Creeks* [31, 446], а також географічні назви у штаті Вашингтон: *Sisters, The Sisters, Sisters Point* [28, 115]. Оронім *Абагайтуй* (Іркутська обл.) походить від бурят-монгольськ. *абагай* „сестра”. Цим словом називаються дві одинокі сопки, як дві одинокі сестри [1, 5]. Деякі назви мають більш ускладнений генезис. Назва поселення *Sisters* (OR) має відоронімне походження: поблизу знаходяться три величні гори – *Three Sisters* [29, 195], а назва поселення з бензоаправною станцією отримала назву *Brothers* (OR) [25, 141]. Пор. власні назви з семантемою „брат”: назви гір *The Brothers* (CA), *The Three Brothers* (CA). Пор ще такі назви: дві скелі по один бік річки називаються *The Brothers*, а дві скелі по інший бік мають назву *The Sisters* (CA); парні назви скель *Brothers* (OR) і *Sisters* (OR) [31, 62].

Ще один номінаційний принцип (не антропонімний!) спостерігається у слов'янських назвах річок. Топонім *Сестра* в східнослов'янських мовах – поширена річкова назва. Численні притоки крупних річок називаються *Сестра*: притока в басейні Десни, притока Волги, притока Лами та інших річок. Ці потамоніми етимологічно тотожні слову *сестра*, первісно „сестра стосовно головної річки” [20, 612]. Пор. назву міста рос. *Сестрорецк*, розташованого на *Сестре-реке* [20, 613].

Проте при інтерпретації семантично прозорих назв слід бути дуже обережним: наприклад, ойконім *Neighbours* (CA) не має нічого спільного з апелятивом *neighbours* „сусіди”. Вона зумовлена прізвисьмом першого поштмейстера *J. T. Neighbours* [30, 258].

Таким чином, аналіз семантики топооснови при кожній спробі етимологізації потребує не лише детального осмислення семантичних особливостей і розгалужень вихідного етимона, а й уваги до особливостей екстралінгвальних чинників, які можуть впливати на семантичні ознаки денотата топоніма під час такого нестабільного та хиткого момента номінації природного об'єкта.

Такого роду зіставлення топоніміконів можна значно розширити, залучаючи різноманітний компаративістський топонімний матеріал різних мов. Не варто однозначно стверджувати, що наявні у всіх наведених прикладах топонімотворчі процеси ідентичні. Топонімна реальність не лише дає відповіді на запитання, а й порушує нові проблеми, відкриває широкий простір для подальших зіставлень і пошуків.

Література

1. Баланов В. В дєбрях названий / В. Баланов. – Иркутск : Восточно-Сибирское книжное изд-во, 1977. – 78 с.
2. Беленькая В. Д. Очерки англоязычной топонимики / В. Д. Беленькая. – М. : Высш. школа, 1977. – 227 с.
3. Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. Походження географічних найменувань / Т. Беценко. – Суми: Собор, 2001. – 72 с.

4. Бирилло Э. К. Ойконимия Гомельской области : Автореф. ... дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.02. „Языки народов СССР. Белорусский язык” / Э. К. Бирилло. – Минск, 1974. – 25с.

5. Волянюк (Смага) І. О. Ойконіми на -и / -і Північної Тернопільщини / І. О. Волянюк (Смага) // Студії з ономастики та етимології. 2007 / НАН України. Ін-т укр. мови. Ред. кол. В. П. Шульгач (відп. ред.) та ін. – К., 2007. – С. 49 – 57.

6. Гонца І. С. Ойконімія Черкащини : Автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / І. С. Гонца. – К., 2006. – 18 с.

7. Еремия А. И. Географические названия рассказывают / А. И. Еремия. – Кишинев : „Штиинца”, 1982 – 101 с.

8. Котович В. В. Ойконімія Опілля XII – XX ст. : Автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / В. В. Котович. – Івано-Франківськ, 2000. – 20 с.

9. Матвеев А. К. Некоторые вопросы лингвистического анализа субстратной топонимики / А. К. Матвеев // Вопр. языкознания. – 1965. – № 6. – С. 3 – 15.

10. Мельхеев М. Н. Происхождение географических названий Иркутской области / М. Н. Мельхеев. – Иркутск : Восточно-сибирское изд-во, 1964. – 89 с.

11. Морозова М. Н. Топонимия Орловской области / М. Н. Морозова // Топонимия Центральной России. – Вопр. географии. – Сб. 94. – М. : „Мысль”, 1974. – С. 87 – 94.

12. Мриглод М. П. Становлення і розвиток моделей ойконімів Правобережної України з християнськими іменами в основах : Автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / М. П. Мриглод. – Івано-Франківськ, 2002. – 20 с.

13. Никулина З. П. Топонимия Междуречья Оки, Прони и Осетра (Лингвистический анализ названий населенных пунктов) : Автореф. ... дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук / З. П. Никулина. – Кемерово, 1964. – 16 с.

14. Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини / Я. О. Пура [Ред. Т. О. Головіна]. – Львів : Світ, 1990. – 143 с.

15. Селищев А. М. Из старой и новой топонимии // А. М. Селищев. Избранные труды. – М. : Просвещение, 1968. – С. 45 – 128.
16. Торчинський М. М. Ойконімія Південно-Західного Поділля : Автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.02.02 „Українська мова” / М. М. Торчинський. – К., 1993. – 20 с.
17. Торчинська Н. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області / Н. М. Торчинська, М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 548 с.
18. Українська РСР : Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. Вид. 1-е. – К. : Укр. вид-во політичної літератури Держполітвидав УРСР, 1947. – 1063 с.
19. Українська РСР: Адміністративно-територіальний устрій : на 1 січня 1987 року : Упорядники П. М. Гринюк, А. Я. Сидорін / Відп. ред. В. І. Кирненко, В. І. Стадник. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1987. – 504 с.
20. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер : В 4 т. – Т. 3 : (Муза – Сят) : пер. с нем. и допол. О. Н. Трубачева / под ред. и с пред. Б. А. Ларина. – 2-е изд., стер. – М. : Прогресс, 1987. – 832 с.
21. Янко М. Т. Топонімічний словник України : Словник-довідник / М. Т. Янко. – К. : Знання, 1998. – 432 с.
22. Яцій В. О. Ойконімія Коломийського району Івано-Франківської області / В. О. Яцій // Студії з ономастики та етимології 2006 / Відп. ред. О. П. Карпенко. – К. : Друкарня видавничого дому „Академперіодика” НАН України, 2006. – С. 150 – 163.
23. Яцій В. О. З історичної ойконімії Івано-Франківщини / В. О. Яцій // Студії з ономастики та етимології 2008 / Відп. ред. О. П. Карпенко. – К. : Університетське видавництво Пульсари, 2008. – С. 194 – 204.
24. Allotta R. I. Signposts and Settlers. The History of Place Names in the Middle Atlantic States / R. . Allotta. – Chicago: Bonus Books, Inc., 1992. – 654 p.
25. Allotta R. I. Signposts and Settlers. The History of Place Names West of the Rockies / R. I. Allotta. – Chicago: Bonus Books, Inc., 1994. – xvi + 596 p.

26. Blevins D. *The Unusual Origins of More Than 3,000 American Place Names* / D. Blevins. – Nashville, Tennessee: Cumberland House, 2000. – 435 p.

27. Dauzat A. & Rostaing Ch. *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France* / A. Dauzat & Ch. Rostaing. – Paris: Librairie Larousse, 1963. – 738 p.

28. Crooks Drew *Names On The Land And Water* / Crooks Drew // *The Wilkes Expedition: Puget Sound And The Oregon Country* / Ed. Frances B. Barkan /. – Washington: Washington State Capital Museum Olympia, 1987. – P. 96 – 125.

29. Gallant F. K. *A Place Called Peculiar. Stories about Unusual American Place-Names* / F. K. Gallant. – Springfield, Massachusetts : Merriam-Webster, Incorporated, 1998. – x + 275 p.

30. Gudde E. G. *California Place Names. The Origin and Etymology of Current Geographical Names* / E. G. Gudde. – Berkley, Los Angeles, London: University of California Press. – 4th ed., rev. and enl., 1998. – xxvi + 467 p.

31. Stewart G. R. *American Place-Names. A Concise and Selective Dictionary for the Continental United States of America* / G. R. Stewart. – New York: Oxford University Press, 1970. – xl + 550 p.